

Savaime užsidegęs žmogus: įvykis nutikęs Lietuvoje

Eilinė diena Ūkininkų turgelyje Žemuočiuose Šančiuose, A.Juozapavičiaus pr. Pakilęs nuo kelmo jis užsidegė cigaretę. Staiga praeiviai pastebėjo, kad iš vyro vidaus tarsi savaime ėmė skliti ugnis.

Aplinkiniai bandė gesinti, tačiau nelaimingajam padėti nesugebėjo – labai greitai vyras mirė. Šis atvejis – kitoks Savaiminis žmogaus užsidegimas – fantastinių filmų epizodai, mistika, pasakos ar vis dėlto realus, nors itin retas reiškinys? “Brolių Grimų pasakų esu girdėjęs labai daug, – šyptelėjo Valstybinės priešgaisrinės priežiūros skyriaus viršininko pavaduotojas Arūnas Kilšauskas. – Kartais iš pirmo žvilgsnio gali kilti įtarimų. Tačiau, nors situacijos ir skirtingos, visada gali prognozuoti, kad užsidegimas neatsitiktinis, nes greta buvo ugnies židiny. Ar žmogus neblaivus užmigo su cigarete rankose, ar netoliese buvo laužavietė, ar netvarkinga elektros instaliacija.” Vis dėlto 38 metus dirbantis pareigūnas puikiai pamena prieš maždaug aštuonerius–dešimt metų nutikusią keistą, tragišką istoriją, buvusio karinio dalinio teritorijoje – tuomečiame Ūkininkų turgelyje Kaune, Žemuočiuose Šančiuose – A.Juozapavičiaus pr. ir Norvegų g. sankirtoje. “Mačiau daug įvairiomis aplinkybėmis sudegusių žmonių, bet šis atvejis buvo kitoks. Apdegęs vyro lavonas buvo rastas ne po nakties, kai niekas nieko nematė. Buvo turgaus įkarštis, apie 8 val. Staiga savaime užsidegusį vyrą matė daug liudytojų”, – tuomet greitai įvykio vieton atskubėjęs pareigūnas A.Kilšauskas ir jo kolega rinko pirminę šio įvykio medžiagą ir aiškinosi aplinkybes. Įtakos turėjo alkoholis? “Kai atvažiavome, žmogus atrodė tarsi sudegęs iš vidaus – pajudęs kūnas, veidas. Buvo panašus į itin tamsaus gymio asmenį. Šalia neliepsnojo gaisras, nedegė laužas, nebuvo nei elektros instaliacijos, nei ko nors, kas būtų apipylęs jį degiu skysčiu. Beveik pačiame turgaus viduryje vyras savaime tarsi pradėjo degti iš vidaus, pro burną”, – įvykį Ūkininkų turguje prisiminė A.Kilšauskas. Tiesa, Valstybinės priešgaisrinės priežiūros skyriaus viršininko pavaduotojas iš liudytojų sužinojo, kad velionis vartojo itin daug alkoholio: turguje blaivaus jo beveik niekas nematydavo, apdūjęs nuo stipriųjų gėrimų jis atrodydavo kaip robotas. Kartais padėdavo atlikti kokį juoda darbą – pastumti, iškrauti ar pakrauti prekių vežimėlį. Tačiau jis buvo su draugais – vyrų ir moterimi. Liudytojai pasakojo, kad vyro draugai trumpam kažkur išėjo, o šis, sėdėjęs ant kelmo, astistojo, užsidegė cigaretę ir po to pradėjo šaukti. Iš jo vidaus tarsi plūptelėjo liepsna. Priešokė pora vyrų dar bandė jį gesinti, bet nieko negalėjo padaryti. Iš greta esančio Panemunės policijos komisariato, pasak liudytojų, atskubėjo padėti ir policininkas, kuris pylė iš kibiro vandenį, bet nelaimingajam jis taip pat negalėjo padėti. “Gal keistam gaisrui įtakos turėjo faktas, kad tas vyras niekada neišsiblaivydavo ir nuolat vartojo stiprius alkoholinius gėrimus?” – svarstė A.Kilšauskas. Pareigūnas su tokiais įvykiu susidūrė vienintelį kartą gyvenime. Tragiškas somališkas somališkas savaime užsidegimas visada, beveik visada, gaisrus galima paaiškinti. Kaip savaiminis užsidegimas iš pradžių atrodė įvykis, kai sudegė vienas namuose likęs neįgalus vaikas. Aštuoniolimetis nevaldė kojų, sunkiai – rankas. Grįžusi namo mama sūnų rado sudegusį. Aplink gaisro žymių nesimatė. “Tačiau paaiškėjo, kad pasišildyti sūniui buvo palikta įjungta elektrinė pagalvėlė, – pasakojo A.Kilšauskas. – Būna, prie viryklės ar krosnies žmogus prisiliečia – sudega žmogaus drabužiai, o aplink – jokio gaisro pėdsakų.” A.Kilšauskas pamena dar vieną keistą incidentą, nutikusį žiemą Neveronyse, kai gavo policijos pranešimą apie sudegusį žmogų. Savadarbėje lūšnoje, suręstoje iš medžio atliekų, miške gyvenantį savo draugą moteris rado neva savaime sudegusį. Jos brolis patarė kreiptis į policiją: tirti aplinkybių A.Kilšauskas į mišką nuvyko su pareigūnais bei moterimi ir jos broliu. “Iš tolo pamačiau apdegusias palapines, namelius iš atliekų. Ir apdegusį, pajudusį žmogų, – žiemos įvykį prisiminė A.Kilšauskas. Moteris vyrą rado per pietus, o šis neva užsidegė naktį ar paryčiu. – Staiga pajudęs vyras atmerkė akis ir pradėjo keiktis. Į ligoninę vykti griežtai atsisakė, pasirašė raštą.” Paaiškėjo, kad stipriųjų gėrimų gerbėjas užsidegė dėl savo kaltės. Panašiai, kaip ir į Kauną atvykęs vienas pirmųjų juodaodžių – liūdnojai išgarsėjęs somališkas Achmedas Hasanas Abdikarenas. “Lietuvoje nepritapęs ir degradavęs 1966 m. sausio 21 d. gimęs somališkas buvo rastas stipriai apdegęs apleistame, sugriuvusiame ir pilname šiukšlių trijų aukštų name be langų ir durų”, – apie kadaise kostiumuotą, į laivo stiebą įsiropštusį ir gąsdinusių savijudybę, nekart iš kavinų nesusimokėjusį išmestą juodaodį pasakojo Kauno apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos, valstybinės priešgaisrinės priežiūros skyriaus vyr. specialistė, Vidaus tarnybos majorė Miglė Kasnauskaitė. Lietuvoje ekspertai to neregėjo Klausimas apie savaiminį žmogaus užsidegimą Valstybinės teismo medicinos tarnybos Kauno skyriaus vyresniajam teismo medicinos ekspertui Leonui Gogeliui nuostabos nesukėlė. “Gal tai ir realus reiškinys. Apie tai girdėjau, skaičiau, tačiau savo praktikoje nesusidūriau, – teigė 37 metus ekspertu dirbantis patyręs ir žinomas specialistas. – Detalių nežinau ir duomenų neturiu.” Apie savaiminį žmogaus užsidegimą L.Gogelis skaitė užsienio spaudoje, matė per televizijos laidas, filmus. Apie savaiminį užsidegimą jis girdėjo Kinijoje, Prancūzijoje, JAV. Teismo ekspertas išskyrė ir vieną girdėtą istoriją apie kinų į kalėjimą uždarytą tibetiečių šventiką, kuris neva savaime užsiliepsnojo melsva liepsna ir visiškai sudegė. Ar tai – pasakos? “Sunku pasakyti, mačiau labai daug sudegusių kūnų, bet jie niekada nesudega iki pabaigos. Nebent deginami specialiose krosnyse, kai būna kremuojami. Tuomet kūną galima sudeginti iki pelenų, – aiškino ekspertas L.Gogelis. – Kitu atveju namas gali sudegti iki pamatų, tačiau apdegęs kūnas liks. Ne tik kaulai, bet ir kitos dalys.” Lietuvoje savaiminio užsidegimo atvejų L.Gogelis nematė. Ar įmanoma, kad kūnas gali savaime užsidegti rūkant, jei žmogus itin dažnai vartoja alkoholį? “Apie įvykį Ūkininkų turguje girdėjau. Tačiau tikslių detalių nežinau. Tiesa, daug spirituotų gėrimų vartojantis žmogus gali užsidegti lengviau”, – teigė teismo medicinos ekspertas. Aprašė ir Ch. Dickensas Didžiąją žmogaus kūno dalį sudaro vanduo. Degios jo kūno medžiagos – dujos, riebalai. Kremuoti reikia bent 870 laipsnių Celsijaus temperatūros (ji dažniausiai svyruoja nuo 870 iki 980 laipsnių). Kūnas kremavimo krosnyje deginamas apie 2 valandas. Bet ar gali žmogus užsidegti tokio kaitrumo liepsna savaime? Užsienio leidiniuose kartais praspūsta informacija apie savaiminį žmogaus užsidegimą, kuris plačiau žinomas anglišką pavadinimu “Spontaneous human combustion” – SHC). Tai – tariamas reiškinys, kai žmogaus kūnas užsidega be išorinės liepsnos poveikio. Mokslu požiūriu šis fenomenas neįmanomas. Be to, kol kas nėra nė vieno dokumentuoto atvejo ir ši tema daugiausia paplitusi populiarioje kultūroje, mistiniuose filmuose. Savaiminis žmogaus užsidegimas priskiriamas pseudomokslui. Viena teorijų žinoma bent jau nuo XVII a. – ji aiškina, kad žmogus savaime užsidega dėl didelio išgerto alkoholio kiekio. Tokią istoriją 1852 m. aprašė Charlesas Dickensas novelėje “Bleak House”: novelės herojus mirė savaime užsidegęs. Ilgai buvo manoma, kad tokie fenomenai pasireiškia tik alkoholikams: viena teorijų teigia, kad savaiminį užsiliepsnojimą sukelia cheminė reakcija, kylanti alkoholiui kraujuje susimaišius su įsiūčiu išskiriamomis medžiagomis. Jis sudegė be ugnies Apie savaiminį žmogaus užsidegimą kalbėta dar viduramžiais. Vėliau vienas pirmųjų jį aprašė prancūzas Jonas Dupontas 1763 m. išleistoje knygoje “De Incendiis Corporis Humani Spontaneis”. Jo susidomėjimą sukėlė Nicolle Millo teismo procesas: vyras buvo apkaltintas nužudęs savo žmoną, tačiau teismas neva įsitikino, kad moteris užsidegė savaime. Itin daug alkoholio vartojusi paryžietė rasta lovoje negyva. Tiksliau tai, kas iš jos liko: pelenų krūva, kaulokė ir pirštų kaulai. Čiužinys, ant kurio gulėjo moteris, buvo beveik neapdegęs. 1774 m. balandį, Ipsvichio mieste Anglijoje, dukra rado ant grindų negyvą 60 metų tėvą alkoholiką: “Jis sudegė be ugnies.” Vienas garsesnių iš savaiminio užsidegimo atvejų XX a. neva įvyko 1951 m. liepos 2 d. JAV Floridos valstijoje, Sent Piterbergo mieste, sudegė 67 metų senjorė Mary Hardy Reeser. Iš jos liko kaulokė, susitraukusi iki beisbolo kamuoliuko dydžio, kairioji pėda, stuburo slankstelis ir sauja pelenų supamojoje kėdėje. Pareigūnai pareiškė, kad ji mirė dėl namuose kilusio gaisro, tačiau kambaryje daugiau niekas nesudegė – netgi medvilninės užuolaidos ir šalimais gulėjusi laikraščiu krūva. Miesto policijos šefas

J.R.Reichertas šio tyrimo duomenis nusiuntė FTB direktoriui J.Edgarui Hooveriui. Mistinė daktaro mirtis Teigiama, kad kūnus naikinančios savaiminės liepsnos temperatūra būna kur kas aukštesnė net už krematoriumo temperatūrą. Nuostabą kelia tai, kad, nepaisant labai aukštos temperatūros, kurioje sudega nelaimingųjų drabužiai, o vietose, kur rėmėsi jų pėdos, ant kilimo lieka apanglėjimo žymių, greta esantys daiktai ar drabužiai lieka sveikut sveikutėliai. Kartais tokiais atvejais ant lubų ir šalia esančių sienų randama suodžių ir gličių apnašų.1966 m. gruodžio 5 d. nedidelio JAV Kaudesporto miestelio gyventojas Donas Gosnellas dirbo įprastą darbą: užsirašinėjo dujų skaitiklių parodumus. Pirmas vizitas buvo pas gerbiamą miestelio žmogų – 92 metų daktarą J.Irvingą Bentley. Neįgalus senukas judėjo po namus su protezais.403-iojo namo Nort Mane gatvėje durys buvo uždarytos, bet neužrakintos. Šūktelėjęs ir neišgirdęs atsako darbuotojas sunerimo, nusileido į rūšį, kur buvo dujų skaitikliai. Jis pajuto keistą kvapą. “Saldokas, koks pasklinda įjungus naują tepalinį šildytuvą”, – vėliau pasakojo D.Gosnellas. Kvapo šaltinis buvo ore sklandęs šviesiai pilkas dūmelis. Ant grindų dujininkas aptiko apie 25 cm aukščio kūgio formos pelenų krūvelę, kurią pakrapštė batų. Jis nepamatė lubose nelygios, apie 1x1,5 m ploto skylės apanglėjusiais kraštais. Donas nusirašė skaitiklio parodumus ir pakilo iš rūšio, ieškodamas daktaro, kuriam galbūt reikėjo pagalbos. Kambaryje J.Irvingo Bentley nebuvo, o atėjęs į vonią dujininkas patyrė šoką: skersai išdegiusios grindyse skylės mėtėsi daktaro protezas. Greta buvo tai, kas liko iš pono Bentley: nuo aukštos temperatūros patamsėjusi apatinė dešinės kojos dalis su absoliučiai nesugadintu batų. Tramdydamas šleikštulį D.Gosnellas atbėgo į bendrovės biurą. Jis atrodė baltas kaip paklodė. Šiaubą išsakė trimis žodžiais: “Daktaras Bentley sudegė...” Daiktų aplink nepaliečia Savaiminio užsiliepsnojimo reiškinio tyrinėtojai neranda įtikinamo paaiškinimo. Alkoholio ir įsiūčio skleidžiamų medžiagų mišinys neturi jokio mokslinio pagrindo. Prielaida, kad tai gali sukelti perteklinis riebalų kiekis, taip pat nepasitvirtina, o spėjimui, kad savaiminio kūno užsiliepsnojimo reiškinį sukelia kūno elektros lauko sutrikimai, trūksta įrodymų. Dažniausia priežastimi įvardijama kamuolinis žaibas arba statinės elektros fenomenas. Medicinos atžvilgiu savaiminis žmogaus užsidegimas taip pat nesvarstytinas, kadangi su juo susiję paradoksai teoriškai yra neįmanomi.Mokslui nežinoma, koku būdu degant žmogaus kūno audiniams gali atsirasti tokia aukšta temperatūra, kuri paverčia kūną pelenais.Jei atsiranda tokia itin aukšta temperatūra, tai, be abejonės, ji neturi apsiriboti poveikiu vien tik kūnui, palikdama netoliese esančius daiktus nepaliestus. Kaukolė – kamuoliuko dydžio Garsus JAV antropologas, medicinos universiteto profesorius, pasaulyje žinomas teismo medikas Wiltonas Marionas Krogmanas, tyrinėjęs ir kremaciją, atkreipė dėmesį į Pensilvanijoje sudegusios Mary Hardy Reeser kaukolę, kuri buvo susitraukusi iki beisbolo kamuoliuko dydžio. Per daugelį darbo metų jis visapusiškai ištyrė kremacijos detales ir nė karto neužfiksavo, kad esant normaliam šiluminiam spinduliavimui žmogaus kaukolė sumažėtų. Net priešingai – kaukolė arba išsipučia, arba subyra į dalis. Jis tvirtina, kad net ir 12 valandų be perstojo kaitinant 3000 laipsnių pagal Farenheitą (apie 1650 laipsnių pagal Celsijų) temperatūrai, kaulai niekad nesuyra be pėdsako – jie subyra į smulkius kalkių fragmentus, kuriuos galima identifikuoti kaip kaulus. Amerikietis Livingstonas Gerhardas žurnale “Persuit” iškėlė versiją apie savaiminio užsidegimo ryšį su geomagnetiniais svyravimais.Kaip pagrindą jis paėmė duomenis, kurie kasdien plūsta į Amerikos nacionalinį meteorologijos ir okeanografijos institutą Baulderio mieste, Kolorade. Meteorologijos laboratorijos iš viso pasaulio perduoda čia duomenis apie magnetinių laukų pasikeitimus, čia jie apdorojami ir išvedama vidutinė dienos reikšmė visai planetai. Svyravimas galimas dešimtosiomis dalimis nuo nulio (ramu) iki 2 (magnetinė audra). Šešiais atvejais, kai buvo duomenų apie žmogaus užsidegimo laiką, tyrinėtojas aptiko, kad kiekvienas jų sutampa su staigiais magnetinio lauko pakilimais, palyginti su dviem ankstesnėmis dienomis. Tartum iš kito pasaulio Kai kurie savaiminio uždegimo tyrėjai teigia, kad galbūt įmanoma, jog ugnis, plykstelėjusi staiga ir nesuprantamo užsidegimo metu, yra tam tikra molekulinė ar cheminė dezintegracija, kurią priverčia suveikti magnetinio lauko pasikeitimas, o pats procesas yra lydimas lokalaus šiluminės energijos išsiskyrimo. Bet niekas nepaaiškina, kodėl tai – itin retas reiškinys. Kodėl lokali ugnis neplinta už savo lokalizacijos ribų?Ieškant atsakymo į šiuos klausimus, daug rašytojų išvedė paralelę su poltergeistu: nenusipėjamumas ir staigumas – “tartum iš kito pasaulio” – akivaizdūs. “Žmogaus kūnas šlapias, turi daug vandens, kaulai kieti, todėl jis dega ilgai. Gaisre sudegti kūnui reikėtų kelių valandų. Greitai jis gali sudegti panaudojant specialias priemones arba krematoriume, – Lietuvos teismo ekspertizės centro techninių ekspertizų skyriaus vyresnysis specialistas Stasys Kraujelis savaiminį užsidegimą priskyrė prie ekstrasensorinių sričių. – Lietuvoje tokių atvejų nemačiau ir net negirdėjau. O mums, specialistams, norint tuo patikėti, reikia kaip pirštu paliesti žaizdą.” Parengta pagal užsienio spaudą

